

Att mötas under en övervakningskamera

En studie av Malmö stads trygghetsarbete

Abstract

This essay is about security and safety in the city. More precisely it is concerned about the role of the institutions that aims to raise the perceived security and safety and their understanding of these concepts. I study two of the municipality's project in this field in the city of Malmö. Documents concerning these projects are analysed with a discourse analysis inspired by Chantal Mouffe and Ernesto Laclau as well as Michel Foucault. The two projects consist of one discourse each; the surveillance discourse and the discourse about meetings. These discourses are in the final analysis contrasted on their impact on individual liberty and collective liberty. They both build on the positive part of the individual liberty. And I argue that both can be criticized from a negative liberty stand point, my argumentation is in this case inspired by Foucault's notion of power. From a collective view of liberty I argue that the surveillance discourses to a greater extent lack the awareness of how different groups are affected by methods to increase the security/safety. I conclude with a possible outcome of the methods of the discourse about meeting, which use the communitarian notion of society and the foucauldian notion of internalized power. It could be seen as a more effective way of surveillance and social control than that of the surveillance camera.

Antal tecken (med blanksteg): 69 985

Nyckelord: trygghet, frihet, diskursanalys, övervakning, social kontroll

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Syfte och frågeställning.....	4
1.2	Material	5
2	Diskursanalys	7
2.1.1	Michel Foucault.....	8
2.1.2	Chantal Mouffe och Ernesto Laclau.....	9
2.1.3	Diskursanalysens verktyg.....	9
3	Trygghet	11
3.1	Bakgrund	11
3.2	Tidigare forskning.....	12
3.3	Frihet	14
3.4	Safety och security	16
4	Möten i staden	18
4.1	Problemidentifikation.....	18
4.2	Analogikedjor.....	19
5	Kameraövervakning	22
5.1	Problemidentifikation.....	22
5.2	Analogikedjor.....	23
6	Slutdiskussion – Att mötas under en övervakningskamera	25

1 Inledning

Trygghetsfrågor av olika slag är oerhört centrala och blir allt viktigare i det västerländska samhället. Trygghet är ett brett begrepp, som kan syfta på så skilda frågor som välfärd, anställningstrygghet och kampen mot terrorism. Mitt intresseområde är det brottsförebyggande arbetet och staders kamp för att göra det offentliga rummet tryggt. Denna uppsats handlar om språkets betydelse för hur människor upplever trygghet i staden.

Trygghet är ett komplext fenomen. Den upplevda tryggheten, till skillnad från den faktiska tryggheten, är inte endast beroende av hur hög statistisk risk det är att bli utsatt för kriminalitet. Istället styrs den av olika föreställningar om vad som är tryggt och otryggt. Grundläggande föreställningar är exempelvis att det offentliga rummet är mer otryggt än det privata (Jfr Franzén 1982) och att det är mer otryggt på natten än under dagen. Dessa föreställningar kan variera över tid och mellan olika samhällen. De upprätthålls genom sociala relationer, i ett samspel mellan olika aktörer. Den viktigaste beståndsdel i sociala relationer är olika former av kommunikation. Således upprätthålls och utvecklas föreställningar om vad som är tryggt och otryggt genom hur olika aktörer pratar om trygghet.

För kommun och polis är det nödvändigt att ha föreställningar om vad som är tryggt för att kunna arbeta brottsförebyggande. Dessa föreställningar får emellertid konsekvenser för hur staden kan användas av dess medborgare. En vanlig kritik av dominerande föreställningar om hur staden görs trygg kommer från feministiskt håll. Att staden historiskt planerats av män har lett till att kvinnors situation och intressen satts i andra hand.

Arbetet för att höja den upplevda tryggheten måste också ske på ett sätt som säkerställer att det inte drabbar någon grupp. Exempelvis stängs ”hemlösa” eller ”A-lagare” ofta ute från vissa offentliga platser i syfte att skapa ökad trygghet för övriga medborgare. Friheten för alla att vara i det offentliga rummet kommer ibland i konflikt med tryggheten att våga röra sig i det samma.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka offentliga trygghetsskapande institutioners roll i skapandet av upplevd trygghet. Min frågeställning är:

Vilken roll spelar offentliga trygghetsskapande institutioner i skapandet av upplevd trygghet?

Malmö stad är en offentlig trygghetsskapande institution och som sådan bedriver den aktiva och medvetna projekt för att skapa ökad upplevd trygghet i Malmö stadsrum. Malmö stads roll i skapandet av trygghet har flera dimensioner.

Som jag redan redogjort för undersöker jag den kommunikativa dimensionen, eftersom den upplevda tryggheten är en social konstruktion som konstrueras genom språket. Jag undersöker därför Malmö stads roll i skapande av trygghet med ett poststrukturalistiskt förhållningssätt och texten analyseras genom diskursanalys. En mer konkret formulering av frågeställningen blir därmed:

Vilka diskurser om trygghet använder Malmö stad i skapandet av trygghet?

De inledande studierna av det trygghetsarbete i Malmö som jag har valt att analysera gör att jag finner det intressant att kontrastera två fall i Malmös trygghetsarbete, projektet Möten i staden och ett kameraövervakningsprojekt.

Vilka diskurser om trygghet använder Malmö stad i skapandet av trygghet i huvudfallet respektive i det kontrasterande fallet?

1.2 Material

Jag har valt ut två fall i Malmö stads trygghetsarbete som med avseende på problemdefinition och lösningsförslag, intuitivt, skiljer sig från varandra.

Sedan 2006 genomförs projektet Möten i staden, vars syfte är att ”utveckla [...] metoder och perspektiv” inom stadens trygghetsarbete. ”Erfarenheterna från detta arbete kommer efter hand att tas tillvara i den löpande planeringen och sätta sin prägel på stadsmiljön i Malmö” (www.malmo.se ¹). Material kring detta projekt utgörs främst av Dialog - pm 2006: 1 *Möten i staden* (Dialog - pm 2006: 1, www.malmo.se ², 7), i det läggs projektets teoretiska ramverk fram. Övriga delprojekt är utställningarna *MELLAN människor & RUM* och *Nya stolar i våra rum*, som bygger vidare på det teoretiska materialet från promemorian. De är interaktiva projekt, med syfte att främja möten och funderingar kring möten (www.malmo.se ³). Antologin *Mötas i Malmö* (Dethorey 2006) är tänkt som ett inspirationsprojekt. Jag har också haft e-postkontakt med projektets initiativtagare².

Det andra fallet jag undersöker är de uppmärksammade planerna på att installera kameraövervakning i de centrala delarna av Malmö³. Här studerar jag Malmö stads ansökan till Länsstyrelsen om att sätta upp övervakningskameror i centrala Malmö.

¹ Vid hänvisning till Malmö stads hemsida – www.malmo.se – indexerar jag källorna. Indexen svarar mot en fullständig länk i referenslistan.

² Frågorna jag ställde till henne redovisas i bilaga 1.

³ Detta projekt har också undersökts av Jacob Groes Kofoed och Daniel Juuso. I uppsatsen ”Storebror” kommer till stan? från år 2006 analyserar de debatten kring övervakningskameror diskursivt.

1.3 Studiens upplägg

Uppsatsens resterande fem kapitel är disponerade enligt följande. I kapitel två diskuteras diskursanalysen som metod och teori. Därefter följer kapitlet som behandlar begreppet trygghet, ur ett frihets- och brottsbekämpnings perspektiv. Dessa teorier ska användas för att förstå de diskurser, som analytiskt definieras i kapitel fyra och fem, och analyseras i det sammanfattande kapitel sex.

2 Diskursanalys

En diskurs är ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 7). Diskursanalys är inte enbart en metod för textanalys. Den innehåller även ett antal teoretiska antaganden kring hur världen och kunskapen är beskaffade som bryter med den vetenskapssyn som utvecklats inom samhälls- och naturvetenskaperna, sedan upplysningen. De teoretiska antagandena utgör tillsammans med metoden en helhet, som inte enkelt kan separeras. Den diskursanalys jag använder består av verktyg från olika diskursanalytiska skolor och inledningsvis kommer jag att redogöra för deras teoretiska bakgrund och slutligen för de verktyg jag använder.

Ursprunget till diskursanalysen är poststrukturalismens språkteori, som i sin tur bygger på den språkvetenskapliga strukturalismen och Ferdinand de Saussures idéer om språkets system. Saussure menade att förhållandet mellan språk och verklighet inte var på förhand givet. Genom sociala konventioner förbinder vi ett ord eller begrepp med ett objekt eller fenomen. Orden eller tecknen får sin betydelse genom att de skiljer sig från andra tecken. Alla tecken befinner sig således i en struktur – tecknen kan liknas vid knutarna i ett fisknät – som klargör ordets betydelse genom att konstatera vad det inte är. Poststrukturalismen utvecklar dessa idéer genom att lösa upp rigiditeten i fisknätet. Ett teckens betydelse är inte bestämt en gång för alla och dess relation till andra tecken kan variera beroende på i vilket sammanhang det används. Ett tecken kan däremot inte betyda vad som helst. Det finns språkliga strukturer, men de är bara tillfälliga och behöver inte vara motsägelsefria (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 16ff.).

Även om poststrukturalismen har en idealistisk ontologi och konstruktivistisk epistemologi, det vill säga uppfattningen att det som går att studera endast är föreställningar och idéer om verkligheten (Bergström och Boréus 2005: 20), ska detta inte förstås som att det inte existerar faktiska objekt utan snarare som att dessa endast blir meningsfulla genom språket och social kontext (Bergström och Boréus 2005: 327). Synen på vad som är verkligt leder till ett ifrågasättande av hur kunskap om verkligheten skapas. En konstruktivistisk tillnärmning menar att det inte går att få objektiv kunskap om verkligheten. Kunskapen konstrueras genom språket, som inte är neutralt (Bergström och Boréus 2005: 21). Det finns till exempel inte någon på förhand given betydelse eller essens av vad som är tryggt. Föreställningar om vad trygghet är och hur det skapas frambringas i social interaktion genom diskursiva praktiker.

De tre största namnen inom diskursanalysen förhåller sig lite olika till poststrukturalismen. Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes uppfattning är den mest radikala; allt är diskursiv praktik, som konstituerar vår värld (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 25f). Michel Foucaults hållning är inte lika tydlig och kan tänkas befinna sig i ett mellanläge. Hans ambivalens visar sig genom att han

dels kritiserar den språkliga poststrukturalismens ensidiga fokusering på text som diskurs. Han menar att det finns för diskursen externt bestämda beroendeförhållanden. Dels genom att han, på helt motsatt vis, argumenterar för att diskursen styr de samhälleliga förändringarna (Bergström och Boréus 2005: 309, 315f.). Jag anser därför att det genom att tolka Foucault på sistnämnda vis är möjligt att kombinera delar av hans tankar om diskursanalys med Mouffes & Laclaus tankar.

2.1.1 Michel Foucault

Den del av Foucaults arbete som framförallt intresserar mig i denna studie är hans omfattande teoretiserande kring makt. Ulf Olsson förstår Foucault som att makt inte är en egenskap, att det utövas från oändligt antal håll och att det är inbyggt i sociala relationer. Man kan också förstå det som att Foucault endast intresserar sig för makt på mikronivå; makten som sätter kroppen som fysisk varelse i centrum. Det är på denna nivå de effektivaste formerna av makt utövas menar han (Olsson 1997: 39- 40). Makten och disciplinen finns inom människan; som Sune Sunesson uttrycker det: ”Själens är kroppens fångelse” (Foucault 1998: i). En förlängning av detta är enligt Sunesson att Foucault intresserar sig särskilt för ”hur de som underordnas faktiskt drabbas av makten” (Foucault 1998: xv).

Foucaults intresse för makt visar sig i hans arbete med att undersöka samhällets tvingande institutioner som fångelset, sjukhuset och det militära. I *Övervakning och straff* (Foucault 1998) är studieobjektet disciplineringen. Foucault studerar utvecklingen från de bestialiska kroppsstraffen till de mer humana fångelsestraffen, som också ofta innebär en disciplinering med syfte att rehabilitera brottslingen. Här bygger han vidare på Jeremy Benthams idéer om det perfekta fångelset – panoptikon – där övervakningen sker effektivt hela tiden. Foucault ser panoptikon som den fysiska inkarnationen av samordningen av maktmekanismer.

Principen är bekant: en cirkelrund byggnad bildar en ring i vars mitt reser sig ett torn; detta är försett med stora fönster som vetter mot ringens insida; den ringformade byggnaden är uppdelad i celler; varje cell är försedd med två fönster, ett inåt, som svarar mot fönstren i tornet; ett utåt som släpper in ljuset som tränger igenom cellen från den ena sidan till den andra (Foucault 1998: 233f).

Kontrollen är effektiv även genom sin resurssnålhet. Den övervakade kan inte veta när han eller hon är övervakad, vilket gör att *en* övervakare kan övervaka ett stort antal människor den övervakade upplever sig övervakad i varje stund även om övervakarens öga inte för tillfället vilar på henne eller honom (Foucault 1998: 235). Det är så här Foucault tänker sig makten. ”Varje gång man har att göra med en mångfald individer som man måste påtvinga en uppgift eller ett beteende kan det panoptiska schemat användas” (Foucault 1998: 240). Panoptikon ska alltså inte enbart ses som en fysisk konstruktion, som Bentham tänkte sig, utan snarare som den logik enligt vilken makten verkar. Det mest effektiva panoptikon är det som kan internaliseras i vårt sätt att tänka, det vill säga självdisciplinering.

Foucault menar också att kunskap och sanning är intimt förknippad med makt. Kunskap utvecklas aldrig fristående från makten. Det finns alltså ingen kunskap oberoende av maktförhållanden, på samma sätt som det inte finns någon makt utan kunskap. Snarare är det så att makten skapar kunskap och den skapar sanning (Foucault 1998: xv-xvi). Och detta, det vill säga vad som är sant och vad man kan veta något om, är ett viktigt verktyg i självdisciplineringen.

2.1.2 Chantal Mouffe och Ernesto Laclau

Chantal Mouffes och Ernesto Laclaus diskursanalys baseras på poststrukturalismens utveckling av Saussures språkssystem. Systemet består av en mängd *tecken*. Som redan nämnts är tecknets koppling till ett tankeinhåll inte på förhand given och kan därför skifta. Det är dessa betydelsefulla kopplingar och skiftningar som kan analyseras med diskursanalys. Begreppet *element* används om *tecken* som är "utsatta för ständig kamp". Bergström & Boréus menar att i politiska diskurser är tecknen i regel alltid element och jag kommer därför att använda mig av det begreppet i min analys. Termen *flytande signifikant* används om "element inom diskursen som är särskilt öppna för olika betydelser" (Bergström & Boréus 2005: 316).

En diskurs definieras utifrån det som den utesluter. Mouffes & Laclaus utgångspunkt är att en diskurs aldrig kan etableras totalt. Det kommer alltid att råda konflikt med det som utestängs – det som finns på *det diskursiva fältet* (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 63ff). I Malmö stad finns det inom ramen för trygghetsarbetet olika diskurser som kämpar om att bestämma innehåll i centrala begrepp och därmed styra arbetet i olika riktningar.

2.1.3 Diskursanalysens verktyg

De verktyg som jag har valt att använda för att analysera tryggheten i Malmö är inspirerade av Ulf Mörkenstam, som kombinerar *problemidentifikation* och *analogikedjor*⁴. I *problemidentifikationen* lyfts de föreställningar som finns om trygghet fram genom att identifiera problem, orsak och lösning.

I diskussioner om vad som är ett politiskt *problem*, vad som anses vara *orsak* till problemen och hur *lösningar* skall konstrueras, framträder den föreställningsvärld som legitimerar en viss typ av handling. (mina kursiveringar, Mörkenstam 1999: 57).

Konstruktionen av problem skapar på samma gång kunskap och identiteter. En viss formulering utesluter andra förståelser av problemet och i problemidenti-

⁴ Mörkenstam är när det gäller *analogikedjorna* inspirerad av Mouffes & Laclaus *ekvivalenskedjor* och när det gäller *problemidentifikation* kommer inspirationen från Foucault.

fieringen pekats olika aktörers roller ut (Mörkenstam 1999: 58). Det är också intressant att studera problem, orsak och lösning eftersom åtgärder som legitimerats kan användas inom andra områden eller andra frågor. Detta faktum är speciellt intressant i min analys eftersom jag studerar olika delar av samma område och det inte är orimligt att tänka sig att lösningar kan vandra mellan dem (Mörkenstam 1999: 58).

Att komplettera problemverktyget med *analogikedjorna* medför att jag kan finna det för stunden delvis fixerade nätet av betydelser och därmed förstå de föreställningar som präglar trygghetsarbetet. Mörkenstam menar att ”i en given historisk politisk kontext fixeras mening genom att olika utsagor, eller termer, står i ett (skapat) logiskt utbytesförhållande med varandra” (Mörkenstam 1999: 58-59). Diskursen består av ett antal *element*. I analogikedjorna kommer ett element att vara mer centralt än något annat – *noden*. Det samlar ihop diskursen och alla andra element förhåller sig till det (Bergström och Boréus 2005: 318). Noden får sin betydelse genom sammanlänkningsen med andra element i analogikedjorna (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 57ff). Vissa element definierar noden positivt (genom vad det är) andra negativt (genom vad det inte är) (Bergström och Boréus 2005: 317). Noden är det element som tillfälligt låser diskursen. När den ändrar betydelse ändras hela analogikedjan och diskursen förändras (Mörkenstam 1999: 59ff). Steg ett är att finna noden eller noderna och steg två är att hitta de element som ger dem betydelse och undersöka hur de sammanlänkas.

Avslutningsvis ska jag säga något om *validiteten* i studien. Innebörden av begreppet validitet i den konstruktivistiska samhällsforskningen skiljer sig lite från den traditionella uppfattningen att validitet är att mäta det som man avser att mäta. Ofta brukar istället till exempel forskarens roll problematiseras (Bergström och Boréus 2005: 35). Eftersom en forskare inte kan vara helt neutral har min ambition varit att låta min bakgrund inom och min förförståelse av trygghetsarbete framgå i uppsatsen.

När det gäller hur väl uppsatsen mäter det som den avser kan man jämföra frågeställning med metod och material. Frågeställningarna är utformade med tanke på att undersökningen ska genomföras med diskursanalys. Frågan är emellertid hur väl materialet lämpar sig för att svara på frågorna. Med det breda diskursbegreppet som jag använder mig av kunde materialet ha bestått av annat än text. Anledningen till att jag endast valt textmaterial är främst att jag vill arbeta med ett ganska begränsat material för att kunna göra en noggrann analys och på så vis höja validiteten (se nedan). Möjligen kunde djupintervjuer med inblandad personal ha ökat undersökningens validitet, eftersom ett större material förbättrat bilden av vilka diskurser som används.

Winther Jørgensen & Phillips (1999: 123) föreslår att kvalitativ forskning bedöms dels utifrån hur väl den diskursanalytiska redogörelsen hänger samman, det vill säga ”om det är några element som inte passar in i den diskursanalytiska redogörelsen är det mindre sannolikt att andra kommer att acceptera analysen som färdig och trovärdig”. Och dels ska forskningen bedömas utifrån hur *fruktbar* analysen är, det vill säga vilken förklaringskraft analysramen har och vilken kraft den har att generera nya förklaringar (Winther Jørgensen & Phillips 1999: 123).

3 Trygghet

Trygghet, eller att vara trygg, kopplas ofta till begrepp som risk och hot och är i den betydelsen en synonym till säkerhet (Jfr Nationalencyklopedin 2007). I denna uppsats, som studerar trygghetsarbete i form av brottsbekämpning, har jag valt att istället förstå detta begrepp i termer av på vilket sätt som en viss aktör försöker skapa trygghet och vilka effekter detta får för stadens invånare.

Trygghet anses ofta stå i motsättning till frihet eftersom till exempel bekämpande av kriminalitet kan innebära att invånarna blir utsatta för olika disciplineringsåtgärder. I förra kapitlet visade jag hur Foucault ser makt som disciplinering eller social kontroll. Det är frestande att se hans osynliga och allestädes närvarande makt som total. Den självdisciplinering som ingår i maktbegreppet gör det svårt att se att det finns utrymme för motstånd och frihet. Men frihet och makt utesluter inte varandra, enligt Foucault, snarare tvärtom, de förutsätter varandra, på samma sätt som makt förutsätter kunskap. För att makt ska kunna finnas och utövas på individer måste de i grunden vara fria. Makten kommer alltid att möta motstånd av något slag, vilket är beviset på frihetens existens. Makten är därför aldrig fullkomlig (Olsson 1997: 41f.). Trygghet, frihet och makt är på detta sätt nära relaterade till varandra.

Under rubriken Frihet, nedan, diskuterar jag den individuella och den kollektiva friheten, därefter introduceras två trygghetsskapande/brottsbekämpande metoder. Tillsammans utgör de styckena en trygghetsteoretisering vars syfte är att utgöra grunden för analysen av diskurserna i kapitel sex. Inledningsvis ska vi dock bekanta oss med Malmö stads trygghetsarbete samt en del av den forskning som tidigare gjorts inom området.

3.1 Bakgrund

Malmö stad ser trygghet som ett av flera prioriterade områden (www.malmo.se). I trygghetsarbetet anses samordning med andra verksamheter vara viktigt och det sker genom projektet Valfärd för alla (www.malmo.se 5). Målet med trygghetsarbetet inom Valfärd för alla är att minska brottsligheten. De brott som valts ut som särskilt viktiga att minska är misshandel, skadegörelse och inbrott i bostad och bil. Detta ska ske genom ett antal åtgärder: resurser till polisen, samverkan mellan myndigheterna, kameraövervakning, snabb reaktion mot brott (särskilt ungdomsbrott) och lokala program för trygghet. De projekt som kontrasteras i denna uppsats är kameraövervakning och ett exempel på lokala program för trygghet.

Under rubriken *Trygghet och säkerhet* introduceras ämnet på följande vis:

Risken är stor att en ruta krossas i Malmö. Och kostnaden är hög. Det är inte bara rutan som ska ersättas. Skadans prislapp omfattar oro, frustration, avbrott i verksamheten, information, sanering ... för att inte tala om allt det kommunen inte har råd att göra efteråt, när pengarna gått åt till nya rutor. Det moderna samhället är sårbart. För att få en säkrare stad krävs att alla aktörer arbetar gemensamt och mot samma mål: att minska sårbarheten och öka förmågan att hantera kriser när de ändå inträffar. Det är detta Malmös trygghet handlar om (www.malmo.se 3).

Effekterna av oordning och kriminalitet beskrivs främst i ekonomiska ordalag. Samhällets ekonomiska sårbarhet, ska lösas genom samarbete. Under rubriken *Brottsförebyggande arbete poängteras* också samarbete mellan alla aktörer. ”Inte minst är det viktigt att få malmöborna delaktiga [...]” (www.malmo.se 4).

Sedan 2001 finns det nattlig kameraövervakning på Möllevångstorget i Malmös södra innerstad. Allt sedan den uppfördes har diskussioner förts kring att även övervaka ett centralt stråk i Malmö som löper från Centralstation till det redan övervakade Möllevångstorget. ”Stråket” är ett par kilometer långt och utgörs till stor del av gågator med affärer. Övervakningen motiveras med att ”Stråket” har hög brottslighet. Länsstyrelsen gav i början av år 2007 tillstånd till övervakningen, detta beslut har överklagats av JK (Artiklar i Sydsvenska Dagbladet 2001-2007 (se referenslista)).

Projektet Möten i staden startades av Stadsbyggnadskontoret, som ett svar på att

Malmö [...] liksom många andra städer [blir] alltmer socialt segregerad. Dessa och andra sätt att höja medvetenheten och arbeta för strategier för att motverka den negativa trenden behövs (E- post korrespondens med Gunilla Kronvall, Stadsbyggnadskontoret, Malmö 2007-04-17).

Syftet med projektet är att påverka fler planerare och aktörer inom kommunen att ”tänka kring möten och stadens betydelse för människors sociala liv” (E- post korrespondens med Gunilla Kronvall, Stadsbyggnadskontoret, Malmö 2007-04-17). Aktiviteterna genomfördes under år 2006.

3.2 Tidigare forskning

Under mitten av nittioalet skrevs i Sverige ett antal offentliga dokument som behandlade trygghetsarbete och brottsförebyggande arbete. I Trygghetsutredningens (SOU 1994: 122, SOU 1995: 146) två betänkanden och i Justitiedepartementets utredning av svensk brottsbekämpning (Ds 1996: 59) finns stora likheter i synen på hur trygghetsarbetet ska förändras. Två ledord är ”samarbete” och ”enskilda initiativ”. Trygghetsutredningen utreder specifikt polisens och kommunens samarbete med varandra och med andra aktörer och där framstår samarbetet med medborgare som det viktigaste att utveckla. ”Tiden” är, menar utredarna, ”mogen” för att överge tanken på att brottsbekämpning endast är förbehållen de

offentliga aktörerna (SOU 1995: 146). Exempel på ”enskilda initiativ” är Föräldrar på Stan, Grannsamverkan mot Brott och Guardian Angels (Ds 1996: 59 s. 29). Dessa initiativ jämförs med ”utvecklingen utomlands”, som ”på många håll [går] mot att också personer utan några andra befogenheter än de som tillkommer varje medborgare bidrar till tryggheten genom att samarbeta med polisen som ’ett extra öga’” (SOU 1994: 122 s. 19, 20-21, 23). Justitiedepartementet (Ds 1996: 59 s. 29) påpekar att det inte finns något facit för hur detta arbete ska ske och att det är viktigt att inte i detalj från central nivå diktera hur det lokala arbetet ska se ut. I Trygghetsutredningens slutbetänkande utvecklas idén ytterligare. För att de enskildas roll ska förändras behövs inte främst ändrad lagstiftning, snarare förändrade attityder. I egenskap av skolpersonal, föräldrar, husägare och så vidare ska medborgarna bli aktiva trygghetsskapare i samarbete med kommun, polis och näringsliv (SOU 1995: 146 s. 23).

Rolf Lidskog (2006) studerar i *Staden, våldet och tryggheten* villkoren och möjligheterna för trygghetsarbete i ett mångkulturellt och senmodernt samhälle. Han menar att de nationella brottsförebyggande programmen inte tar hänsyn till att samhället är beskaffat på detta vis. Istället för diskussion om vad samhället vill ha och hur trygghetsproblem kan lösas anses situationen kräva akut handlande, vilket åsidosätter möjligheten att skapa ett samhälle som uppfyller mer långsiktiga krav. Lidskog förespråkar ett brottsförebyggande som väger olika värden mot varandra och lyfter fram det offentliga rummet som platsen där ett samtal om detta kan ske.

Van den Berg et al (2006) har i *The safe city* analyserat ett antal europeiska städers arbete med trygghet. Rapporten lyfter fram kommunikation som ett viktigt område inom trygghetsarbetet och förklarar att hur en stad väljer att kommunicera med medborgarna påverkar deras upplevelse av tryggheten. Beslutsfattarna har valt olika strategier. I Haag har de valt strategin att inte oroa medborgarna i onödan. Deras trygghetsdiskussioner ägde främst rum inom myndigheten. I Rotterdam har de valt motsatsen. De har haft som ambition att visa att staden tar de problem som finns på allvar genom att tydligt kommunicera att trygghetsarbete pågår (van den Berg 2006: 285).

Det finns en tendens att städerna i undersökningen mer och mer går ifrån metoder som enbart genomförs av polis och åklagare till metoder som bygger på samarbete mellan dem och andra delar av stadens organisation, som arbetar med sociala frågor, utbildning och hälsa. Även privata företag medverkar, även om deras roll fortfarande är relativt liten (van den Berg et al 2006: 287). Eftersom det finns en koppling mellan samarbete eller ”fleraktörlösningar” och preventiva åtgärder har dessa följaktligen blivit vanligare, och repressiva åtgärder, i form av regelrätta förbud, har minskat. I USA är däremot fortfarande dessa metoder, som utgår från polis och åklagarväsendet, vanligast (van den Berg et al 2006: 22). En vanlig preventiv metod på europeisk nivå är kameraövervakning (van den Berg et al 2006: 23), som är allra vanligast i Storbritannien (SOU 2002: 110 s. 13). De förebyggande åtgärder som van den Berg et al lyfter fram är främst inriktade på

att fysiskt förändra miljön, vad som brukar kallas stadsförnyelse (van den berg 2006: 286, 300). Sådana förnyelser kan leda till socioekonomisk förnyelse, som i klartext ofta betyder att områdets befolkning byts ut – så kallad gentrifiering⁵. Möten i staden är ett annat exempel på hur denna typ av förebyggande projekt kan genomföras.

En annan problematisering av trygghetsarbetet är den som Corey Robin gör. Han menar att rädsla för till exempel kriminalitet kan användas för politiska ändamål. Detta kallar han för the ”politics of fear”. Han menar att trots att de flesta samhällsforskare och debattörer anser att rädslan är något negativt, tycker de ändå att den är användbar, kanske till och med nödvändig för att samhället ska hålla ihop. Att skapa rädsla är nämligen en effektiv metod för att driva igenom politiska förändringar genom att en majoritet sluter upp kring de åtgärder som anses nödvändiga (Robin 2004).

3.3 Frihet

I detta avsnitt kommer jag att mer ingående diskutera frihetsbegreppet som i kombination med teoretiseringen av brottsförebyggande metoder, i nästa avsnitt, används för att analysera diskurserna i det avslutande kapitlet.

Frihetsbegreppets vanliga uppdelning är i positiv respektive negativ frihet. Negativ frihet brukar anses vara frihet från hinder och tvång. Den positiva friheten är möjligheten att handla och ta kontroll över ens liv och genomföra ens grundläggande avsikter (Stanford Encyclopedia of Philosophy (2004a). Denna distinktion har existerat länge, men Isaiah Berlin (2006) visade i sin *Two concepts of liberty* att det rör sig om två rivaliserande frihetsbegrepp. Berlin menar att negativ frihet är det område inom vilket varje individ (eller grupp) kan göra eller vara så som han eller hon kan eller önskar utan att hindras av andra. Positiv frihet är istället när individen är den som har kontroll över om han eller hon är eller gör en sak istället för en annan (Berlin 2006: 369).

Storleken på det område som utgör den negativa friheten är inte självklar. De flesta liberaler, vilka förespråkar negativ frihet, förespråkar inte en total sådan. Friheten måste begränsas för att inte en individs frihet ska begränsa en annans (Berlin 2006: 370f.). Storleken på området blir därför föremål för en politisk diskussion. Ofta kan diskussionen förstås utifrån en traditionell höger-vänsterskala, där de starkaste förespråkarna, Libertarianerna, som menar att det minimumområde som måste finnas för att ett samhälle ska anses fritt måste vara ganska stort, befinner sig till höger.

Berlin, som är liberal och förespråkare för det negativa frihetsbegreppet, lyfter

⁵ Bland annat har Anders Lund Hansen och Eric Clark studerat detta fenomen i Köpenhamns byfornyelse av Vesterbro. (Lund Hansen 2003, Clark 2003, Carlsson 2004).

fram en vanlig kritik av det positiva frihetsbegreppet. Den bygger på en uppdelning av individen i ett rationellt jag och ett jag som styrs av begär. Begärjaget kan inskränka det rationella jagets möjlighet till kontroll över sitt agerande, och därmed självbestämmande. Om det rationella jaget utövar självbehärskning uppnås frihet. Det som Berlin menar sker i totalitära samhällen är att det rationella jaget uppfattas som en del av ett kollektiv, som på så vis kan styra individerna mot deras ökade positiva frihet (Berlin 2006: 374). Positiv frihet associeras på detta vis med auktoritära stater.

Charles Taylor är oenig med Berlin och hävdar istället bland annat att förespråkare för den negativa friheten ofta anser att frihet endast handlar om vilka handlingsmöjligheter som ges för individen, och att möjligheten att verkligen handla ses som ointressant. Taylor menar att den positiva och den negativa friheten inte står i motsatsförhållande till varandra utan snarare måste vara förenade (Taylor 1979: 338). Paul Spicker menar också att Berlins uppdelning av friheten är misslyckad. Han förespråkar att den positiva och negativa friheten kombineras till en *individuell frihet*, med utgångspunkten i det fria valet: "Individuals are free when they are making their own decisions, subject only to their capabilities" (Spicker 2006: 32). Spicker ställer mot den individuella friheten den kollektiva. Ur ett *kollektivt* frihetsperspektiv skulle man hävda att en persons förmåga att agera beror på det sociala sammanhanget. Frihet är inte en persons "egendom" utan en relation mellan människor. Spicker menar att frihet är beroende av makt. Både ens egen förmåga att agera och hur andra påverkar en själv är maktuttryck. *Kollektiv* frihet kan precis som individuell frihet delas upp i en positiv och en negativ aspekt – den relativa möjligheten att handla ("the relative power to act") och andras relativa makt ("the relative power of others") (Spicker 2006: 34).

Hittills har liberalismen fått stå som exempel på frihetsideologi. I Berlins ögon är den kopplad till det negativa frihetsbegreppet och Spicker menar att den hämtar inspiration från både den positiva och den negativa förståelsen (det vill säga den individuella friheten). Spicker menar dock att så gör även vissa vänstertänkare, exempelvis bygger Foucaults tankar om kroppsdisciplinering på en sådan frihetsyn (Spicker 2006: 33).

En filosofisk ideologi som ofta ses som liberalismens motsats och som är inspirerad av en kollektiv frihetssyn är kommunitarismen. Jag kommer här att kort presentera några kommunitära drag, som kan vara intressanta i en jämförelse med det individuella frihetsbegreppet. Tidiga kommunitarister som Michael Walzer, Michael Sandel och Charles Taylor⁶ kritiserade liberalismens individualism för att den genom dess fokus på egennyttiga utelämnar möjligheten att människor bryr sig om samhället (jfr Mulhall & Swift 1992, Rawls, Walzer & Sen 1989, Walzer 2006). Den filosofiska argumentationen kompletteras av senare kommunitarister – bland annat Amitai Etzioni – med en mer praktisk och ideologisk fokusering

⁶ De kallar inte sig själva för kommunitarister, utan har getts beteckningen av andra (Stanford Encyclopedia of Philosophy 2004).

(Stanford Encyclopedia of Philosophy 2004). Kommunitarismen kritiserar liberalismen från både höger och vänster och Etzionis förståelse brukar ses som mer konservativ. Två centrala begrepp inom kommunitarismen som jag intresserar mig för är *värden* och *institutioner*. De viktigaste *institutionerna* anses vara familjen, skolan och samhället⁷. *Värden* förs vidare från generation till generation genom *institutioner*. I familjen och i skolan får barnen den första uppfostran i de *värden* som anses viktiga. Viljan att följa *värdena* måste emellertid underhållas och det sker i samhället. Samhällets uppgift är att, med en ”moralisk röst”, som skapas genom de sociala band som människorna har till andra människor i samhället, uppmuntra medborgarna att leva i enlighet med samhällets *värden*. I ett fungerande kommunitaristiskt samhälle ersätter denna kollektiva ”moraliska röst” statens tvång, som medel för att upprätthålla samhällets ordning. Den motsättning som finns mellan frihet och samhällets ordning inom liberalismen kan på så vis minska (Etzioni 2006). I kontrast med liberaler som menar att till exempel rättvisa är ett universellt värde menar kommunitarister att alla *värden* bygger på samhällets traditioner och de kommer därmed att variera mellan olika samhällen. Frihet ur ett kommunitaristiskt synsätt är alltså ett värde bland många andra (Stanford Encyclopedia of Philosophy 2004). Enligt Amitai Etzioni är emellertid inte alla *värden* likvärdiga. Därför introduceras begreppet *dygd*. *Dygder* är värden som är kompatibla med det goda samhället (Etzioni 2006). Frihet kan tänkas vara en sådan dygd i många samhällen. Det bygger i Etzionis tappning på frihet från statligt tvång. De fria enheterna är samhället, skolan eller familjen och det är också de som upprätthåller friheten, inte individen som i den liberala friheten.

3.4 Safety och security

För att kunna förstå diskurserna i Malmö stads trygghetsarbete introduceras i detta avsnitt två förståelser av hur trygghet skapas med hjälp av brottsbekämpning. Inom den engelskspråkiga urbanegeografin görs en distinktion mellan safety- och security- betonande tillvägagångssätt för brottsförebyggande trygghetsarbete⁸.

Securitymetoden dominerar inom planeringen idag (Listerborn 2004) och dess logik formulerades i boken *Fixing broken windows* i början av 1980-talet. Centralt i securitymetoden är begreppet oordning. Oordning kopplas till trygghet genom en analogi där samhället jämförs med en byggnad. Om inte byggnaden underhålls förfaller den och även så lite vanvård som att ett fönster går sönder utan att repareras direkt, kan leda till att hela huset på sikt förfaller. Detsamma anses gälla för samhället; oordentligt beteende på offentliga platser måste åtgärdas omedelbart annars kommer hela samhället snabbt att förfalla. Oordning innefattar

⁷ Samhället eller gemenskapen ska tolkas som en sammanslutning av människor och den kan existera på olika nivåer. Det finns så att säga samhällen i samhället.

⁸ Jag behåller de engelska begreppen eftersom båda på svenska översätts till trygghet och säkerhet.

kriminalitet men även aktiviteter som inte är olagliga men som i metodens förståelse är negativt för samhället. Genom att hindra oordningen kommer också moralen bland övriga medborgare att öka (Sahlin 2001: 96, Listerborn 2004: 71). Denna föreställning påverkar det praktiska trygghetsarbetet. Brottsligheten eller det oordentliga beteendet kan reduceras genom att staden designas och organiseras så att den blir enkel att kontrollera för dem som bor där. Kontrollen sker då genom att personer som rör sig på en plats där de inte bor är lätta att urskilja. Det andra sättet är situations brottsbekämpning. Den potentielle brottslingen ska hindras genom att det görs svårt att begå brott. Vanliga verktyg för att hindra kriminalitet i brottsituationen är övervakningskameror och vakter (Listerborn 2004: 72). Securitymetoden bygger på att öka den sociala kontrollen genom fysiska ingrepp och att varken tillåta olagligt eller oordentligt beteende.

Safetymetoden bygger på Jane Jacobs ideal den levande staden. Den perfekta, trygga, staden är en plats där olikheter, anonymitet, mycket folk på gatorna och främlingar ses som positivt. De är alla aspekter av det urbana livet och uppkommer naturligt i en fungerande stad. Enligt Jacobs är en fungerande stad attraktiv för alla, den är inte funktionsseparerad och har tät, blandad bebyggelse (Listerborn 2004: 72). Där securitymetoden ser social oordning i det offentliga rummet och avundsjukt jämför med ordningen i det privata rummet ser safetymetoden viljan att skapa social kontroll i det offentliga rummet som ett hot mot den offentliga ordningen ("the public order"). Urbanitet är det centrala begreppet och det är i det närmaste synonymt med trygghet. Att ingripa vid kritiska situationer anses vara en "urban reflex" och tryggheten uppnås genom "ögon på gatan" istället för övervakning (citerade begrepp från Jacobs 1961 i Listerborn 2004: 78).

Listerborn argumenterar för att både security- och safetymetoden behöver kompletteras med ett kritiskt genusperspektiv, eftersom de till exempel inte tar hänsyn till hur kvinnor och äldre upplever otrygghet i det offentliga rummet. Listerborn menar att ett feministiskt tillvägagångssätt istället skulle "fokusera på att ojämlika relationer mellan människor leder till olika hotfulla situationer". Målet är inte att öka kontrollen (säkerheten) utan istället att skapa ökad tillit mellan människor (Listerborn 2004: 74).

Denna frihets- och trygghetsteoretisering, är utgångspunkten för den avslutande diskussionen i sista kapitlet. Först redovisas, i kommande två kapitel, hur jag har förstått fallen med hjälp av diskursanalysen.

4 Möten i staden

I de följande två kapitlen presenteras analysen av Malmö stads föreställningar om trygghet och trygghetsskapande, vilket besvarar den tredje frågeställningen: *Vilka diskurser om trygghet använder Malmö stad i skapandet av trygghet i huvudfallet respektive i det kontrasterande fallet?*

Jag strukturerar först diskursen med verktyget probleminfektion, sedan analyseras betydelsen av diskursens centrala begrepp med hjälp av verktyget analogikedjor. I kapitel sex relateras diskurserna till trygghetsteoretiseringen i förra kapitlet.

4.1 Probleminfektion

Den sociala utvecklingen i Malmö idag kännetecknas av ökande skillnader i livsmönster mellan olika människor. När människor lever sina liv åtskilda från de som är olika dem själva ökar risken för främlingsskap, fördomar och konflikter. Att i sin vardag se och möta den andre kan bidra till större förståelse för andra människor, en ökad känsla av gemenskap och delaktighet i staden och samhället (Dialog pm 2006 s. 8).

Det är i det offentliga rummet som det är viktigt att vi möts. Att vi bor segregat är kanske inte det största problemet, i sig. Problem i vår samhällsutveckling kan komma om vi inte möts över gränserna i det offentliga rummet [...] Det är paradoxalt ofta så att då man undviker de som är annorlunda en själv skapas en känsla av oförståelse för andra och otrygghet i staden (Dialog pm 2006 s. 6).

I projektet används en probleminfektion i två steg. Det första, mer överordnade steget, visar dess roll i det övergripande trygghetsarbetet och framträder i citaten ovan. Problemet ses som den otrygghet som människor upplever i Malmö. Orsaken till otryggheten anses vara att ”människor med olika bakgrund och livsstil” inte har ”anledning att se varandra och dela upplevelser och erfarenheter” (Dialog pm 2006 s. 3). Mötet, i det offentliga rummet, i staden, lanseras som lösningen – människan ska krypa ur sitt skal, som är hemmet eller den egna stadsdelen och se den andre i mötet.

Platser är idag starkt tematiserade och innehåller endast en primär funktion. Platser har blivit specialiserade för att passa ett visst behov. Förr var stadens största eller enda torg mötesplatsen där alla sammanstrålade även om man levde olika liv (Dialog pm 2006 s. 9).

I steg två är utgångspunkten det första stegets lösning på problemet otrygghet: mötet. Problemet blir då följaktligen att människor i staden (Malmö) inte möts. Orsaken till att människor inte möts anses vara rummets organisering – det är

funktionsseparerat. Lösningen är att organisera rummet på ett annat vis. Det ”antika Greklands” ”agora” lyfts fram som den idealiska mötesbefrämjande platsen ”eftersom medborgerliga, religiösa, politiska och ekonomiska funktioner existerade bredvid varandra” och alla människor möttes där (Dialog pm 2006: 12).

I steg två i problemlösningen är antagandet att ”stadsbyggnad påverkar sociala förhållanden” centralt (Dialog pm 2006: 12). Det ger kommunen i uppgift att skapa trygghet genom att planera staden (Dialog pm 2006: 2). Planeringen är viktig på två vis. Den ska skapa fler möten och den ska göra att människor känner sig hemma i fler delar av staden, som indikeras av citatet nedan, vilket i förlängningen också leder till fler möten.

Om alla funktioner som rör en enskild individs vardag är lokaliserade till perifera delar av staden känner han eller hon sig kanske inte lika välkommen som om han/hon hade anledning att regelbundet besöka centrum (Dialog pm 2006: 13).

Sammanfattningsvis så ses problemet otrygghet som något som uppkommer genom att människor rör sig i miljöer med okända människor. Trygghet skapas därför när det okända blir mer känt, genom en ökad frekvens av möten med det okända.

4.2 Analogikedjor

Vi har sett att ’möten’⁹ ses som lösning på den ’otrygghet’ som Malmö stad anser råder i Malmö. Ett ’möte’ kan vara många saker, vilket Malmö stad har tagit fasta på när de givit ut en bok om att ”Mötas i Malmö”. Denna analys ska visa hur ’möten’ fungerar som nod i trygghetsdiskursen i Möten i staden och vilket innehåll den ges.

’Den andre’. Att det är viktigt med ’möten’ anses bero på att Malmö består av människor som är olika varandra. Vissa olikheter, som ’ålder’, ’intresse’, ’livsstil’, ’etik’, ’religion’, ’värderingar’, ’kultur’ och ’etnicitet’ konstituerar ’den andre’. Följande citat visar hur dessa element knyts till distinktionen ’ungdomar’/’malmöbor’ och andra till ’nya invandrare’/’malmöbor’ hur ’den andre’ i realiteten främst syftar på ’ungdomar’ och ’invandrare’ och att Möten i staden är tänkt att fungera som ett projekt som integrerar dessa grupper i gruppen ’malmöbor’¹⁰.

Den andre kan definieras på olika sätt. Han eller hon är kanske den som har en annan livsstil

⁹ I analysen kommer element att markeras med ’enkla’ citattecken och korta citat med ”vanliga” citattecken. Element kursiveras i citerad text.

¹⁰ Diskursens försök att använda begreppet ”den andre” istället för ”de andra” tolkar jag som ett försök att inte generalisera en grupp utan att istället se en individ. Bedömningen huruvida det är en lyckad strategi ligger inte inom ramen för denna uppsats.

och ett annat sätt att se på arbete, boende, fritid än en själv. Den andre har grundläggande värderingar olika ens egna. Man kan även se den andre som den som kommer från en annan kultur, har en annan hudfärg eller hör till en annan religion än en själv (Dialog pm 2006 s. 16).

'Se' och 'iaktta'. Noden 'möten' får sitt innehåll genom att människor 'ser', 'iakttar' och 'delar upplevelser med' 'den andre' på dessa 'mötesplatser'. Att göra detta regelbundet anses skapa 'förståelse' för 'den andre'.

När människor rör sig i närheten av varandra, korsar varandras vägar eller dras till samma platser, ges möjlighet till det enkla *mötet* där människor *iakttar* och *ser* varandra. Att *se* den andre i sin vardag kan öka *förståelsen* för hur andra människor lever och ge en känsla av gemensam tillhörighet i staden (min kursivering, Dialog pm 2006: 4).

'Trygga' möten och 'friktion'. 'Möten' anses genom sin existens skapa 'trygghet' i staden, men det är också viktigt att mötet i sig är 'tryggt'. 'Möten' ska ske "i en miljö där ingen dominerar" och kan ske utan att "man trampar in i varandras territorium" (Dialog pm 2006: 6). Det komplexa i 'mötet' är dock att samtidigt som det ska vara 'tryggt' ska det innehålla en viss 'friktion'. 'Mötet' bör alltså balansera mellan 'trygghet' och 'friktion'.

Möten mellan människor bör inte nödvändigtvis vara friktionsfria, men får för den sakens skull inte vara *otrygga*. En viss *friktion* i det vardagliga mötet med de människor som i ålder, stil, intresse eller etnicitet är olika oss själva är positivt, nödvändigt och nyttigt, så länge som man samtidigt känner sig *trygg* (Dialog pm 2006: 6).

Innebörden av 'friktion' kan förtydligas av tecknet 'utsättas'. Malmöbon ska på ett "positivt sätt *utsättas* för" 'den andre'. Dagens 'Malmöbo', inklusive textförfattarna, beskrivs i följande citat, som motsatsen till 'mötesintresserad' det vill säga 'oengagerad'. Det krävs alltså ett 'engagemang' för att 'friktion' ska uppstå i 'mötet'.

Många av oss lever och rör oss gärna i miljöer där vi inte behöver *utmanas* eller *engagera* oss, där vi sällan *utsätts* för den andre. En bedräglig trygghet som egentligen kan öka rädsla, oförståelse och inskränkthet (Dialog pm 2006: 8).

Att kopplingen mellan 'möten' och 'trygghet' inte är enkel och problemfri framgår i en text i *Mötas i Malmö*. Författaren föreslår att det är minst lika viktigt för 'möten' vilket 'bemötande' de innehåller. Rädslan för 'den andre' kan i 'mötessituationen' leda till att inget 'möte' uppstår på grund av att 'bemötandet' inte tillåter det (Paez i Dethorey 2006).

'Anonymiteten'. 'Engagemang' och 'närvaron' anses också vara det som den 'civila' aktören bidrar med i samarbetet mellan den 'kommunala' och 'privata' aktören. Men, samtidigt som det vardagliga 'mötet' lyfts fram som viktigt och nödvändigheten av 'trygg' 'friktion' poängteras, ryms det en frivillighet inom diskursen:

Staden är tillåtande – man kan välja att *synas* eller vara *anonym*, *mötas* eller vara *ensam*.

Människor i staden behöver inte umgås med varandra, behöver inte ens gilla varandra, men det finns ett stort värde i att se varandra i det offentliga, i vardagen (min kursivering, Dialog pm 2006: 13).

'Anonym' och 'ensam' framstår som ett alternativ till att 'synas' och 'mötas' i diskursens idealiska stad. Det viktigaste är att 'se den andre'. Det är basen för att ett möte ska uppstå. Att själv bli 'sedd' är ett val. Staden förefaller vara platsen där det går att vara 'anonym', till skillnad från i byn där alla känner alla (Franksson i Dethorey 2006: 45, Swenson i Dethorey 2006: 71ff). 'Anonymiteten' kopplas till 'trygghet' genom elementet 'stad', i betydelsen att det rör sig mycket människor på gatorna.

'Anonymitet' kan tolkas som en flytande signifikant. Det råder inom diskursen en oklarhet kring vilken betydelse det ger 'möten' och 'trygghet'. 'Anonymitet' kopplas nämligen också till 'handlingsförklaring'. Att inte agera när andra människor behöver hjälp blir ett möjligt agerande i staden just på grund av dess 'anonymitet' (Popoola i Dethorey 2006: 195).

'Planering' och 'rörelse'. 'Möten' kopplas som vi såg ovan samman med 'planering' genom att den idealiska 'mötesplatsen' inte är 'funktionsseparerad' och att det är kommunens uppgift att 'planera' en 'attraktiv' stadsmiljö dit människor 'lockas'. Den typen av 'planering' är tänkt att resultera i ökad 'rörelse' inom staden. Genom att människor 'lockas' till platser över ett större område ökar också deras känsla av 'tillhörighet' i staden, vilket påverkar deras 'identitet' som 'Malmöbor'.

'Attraktion'. Att 'möten' är en viktig symbol för Malmö stad indikeras redan i mottot: "Mångfald, Möten, Möjligheter" (www.malmo.se). 'Möten' ses här som det redskap som ur 'mångfald' ska generera 'möjligheter'. Mottot lägger också an tonen för att 'möten' ska uppfattas som något positivt. Det handlar om att skapa en 'positiv' och 'attraktiv' miljö. 'Möten' ses nämligen inte bara som ett verktyg för att skapa 'social hållbarhet', det vill säga 'integration' och 'trygghet', utan också 'hållbar ekonomisk utveckling', genom att staden blir "attraktiv som miljö för boende, studenter, förvärvsarbetande, företag och besökande" (Dialog pm 2006 s. 3). Även i delprojekten Mellanrum och Nya stolar i våra rum lyfts 'attraktionen' fram, genom aktiviteter som att tipsa andra om 'smultronställen' respektive att 'upptäcka' staden på ett nytt (www.malmo.se).

'Övervakning'. I ett stycke i promemorian släpps en mer kritisk röst fram, som tillåts definiera 'möten' som en kontrast till andra metoder för att skapa trygghet. 'Möten' associeras med 'broar' och 'knyta kontakter' och ställs i kontrast till 'murar', 'övervakningskameror' och 'polisier'. Här kritiserar alltså direkt en vis typ av Malmö stads trygghetsarbete (Dialog pm 2006: 28).

Sammanfattningsvis är mötesdiskursens bild av trygghetsskapande att det bygger på att människor måste 'lockas' eller 'attraheras' att 'mötas' i det offentliga rummet. De ska 'attraheras' av rummets utformning, inte av att möta andra människor, 'mötet' är på så vis en bieffekt. Utgångsläget är: var gärna 'anonym', men rör dig bland människor som är olika dig själv, men helst ska stadsborna gärna vara aktiva och 'engagerade' och välja att 'synas' och 'mötas' (det vill säga 'se' 'den andre'). Föreställningen om staden hämtar mycket inspiration från safety-metoden: Myller, mångfaldig, människoliv. Så skapas den trygga staden.

5 Kameraövervakning

Vi har nu sett hur fallet Möten i staden utgör en föreställning av vad trygghet är och hur trygghet skapas. Denna förståelse kontrasteras nu med hur Malmö stad ser på trygghetsskapande kameraövervakning.

5.1 Problemidentifikation

Med en kameraövervakning av stråket kommer vi att kunna öka tryggheten i Malmö och se till att människor kan känna sig säkrare och tryggare när de rör sig längs den aktuella sträckan, säger kommunstyrelsens ordförande Ilmar Reepalu (s) (www.malmo.se). – Citat 1

Inledningsvis definieras problemet som att människor inte känner sig säkra och trygga; Malmö är en otrygg och osäker stad. Den intervjuade använder sig här av begreppet upplevd trygghet. Lösningen är att kameraövervaka en viss sträcka för att på så vis skapa en frizon av upplevd trygghet och säkerhet. I citat 2 definieras först orsaken till problemen – den ökade kriminaliteten. Sedan framgår det att problembilden ser lite annorlunda ut när den presenteras mer formellt, i ansökan till Länsstyrelsen (Ansökningshandling 2006):

Malmö stad har under de senaste åren sett en oroväckande ökning av gatuvåldet, med överfall och rån, särskilt väskryckningar med våldsamt utgång. Detta har lett till en ökande arbetsbelastning för polismyndigheten och sociala myndigheter i Malmö och en växande känsla av otrygghet hos den gemene malmöbon (Ansökningshandling 2006: 1). – Citat 2

I ansökan till Länsstyrelsen om uppförande av övervakningskameror identifieras två problem i Malmö. Den upplevda otryggheten kommer först i andra hand, det som i detta sammanhang ses som viktigast är den ökade arbetsbelastningen för polis och kommun. Efter den inledande tudelningen av problembilden är det återigen den upplevda tryggheten för malmöbon som sätts i centrum. Istället är det lösningen som nyanseras. I presentationen till Länsstyrelsen ses lösningen på otryggheten som mer komplex än bara kameraövervakning. Att det måste arbetas med de bakomliggande orsakerna anses viktigt. Det ses dock som otillräckligt för att höja den upplevda tryggheten hos människor och det krävs därför mer direkta lösningar (som kameraövervakning), vilket framgår i följande passage.

Stadens ambition är att brottsförebyggande och trygghetsskapande insatserna ska och måste bedrivas på flera olika nivåer samtidigt, både avseende generella/strukturella åtgärder, åtgärder inriktade på riskpersoner, riskaktiviteter och riskmiljöer, samt åtgärder för att hindra återfall i brott. Samtidigt måste trygghetsskapande arbete inriktas på att minska otrygghet, oro och rädsla, för att utsättas för brott, eftersom det i stor utsträckning påverkar

människors livskvalitet (Ansökningshandling 2006: 1). – Citat 3

Som en del av lösningen ses också samarbetet mellan olika aktörer inom kommunen och med polisen (staten):

Malmö stads arbete med strategin ”Malmö trygg och säker stad” har pågått i drygt fyra år och målsättningen att bygga upp en bred samverkan mellan olika aktörer har fungerat bra (Ansökningshandling 2006: 2). – Citat 4

Sammanfattningsvis ses problemet som att Malmöborna upplever otrygghet på grund av en ökad kriminalitet. Lösningen är kameraövervakning som ska avskräcka från kriminalitet genom ökad upptäcktsrisk och ökad möjlighet att fälla kriminella.

5.2 Analogikedjor

Lösningen på problemet otrygghet uppfattas som ’övervakning’. I diskursen kring trygghetsskapande i det offentliga rummet fylls ’övervakning’ med vissa betydelser. Det kopplas till olika element, som exempelvis ’trygghet’, genom att det ses som en lösning på den upplevda ’otryggheten’ i Malmö att installera kameror som ”övervakar” ett, på grund av kriminalitet, ”otryggt” område.

’**Effektiv brottsbekämpning**’. ’Övervakning’ får sin inledande betydelse som trygghetsskapare genom att kopplas till ’effektiv brottsbekämpning’. Citat 1¹¹, 2, ovan och citat 5, nedan är exempel på detta. ’Övervakning’ ses som ’effektiv brottsbekämpning’ genom associationen till elementen ’ökat uppklarande’, ’ökad upptäcktsrisk’ och ’minskad arbetsbelastning’. I citat 2 visas vidare hur ’övervakning’ är resurseffektivt, vilket gör att polisen och kommunens arbetsbelastning förväntas minska. Kameraövervakningsutredningen (SOU 2002: 110) konstaterar att kameraövervakning innebär att en ”potentiell brottsling bedömer att upptäcktsrisken har ökat” och därmed avstår från att begå brott (Ansökningshandling 2006: 2). Genom att hänvisa till denna slutsats förstärks ’övervakning’ i betydelsen ’ökad upptäcktsrisk’.

Den kameraövervakning som planeras genomföras kan minska brottsligheten genom att förhindra brott, hjälpa till att *klara upp brott* och kan leda till ökad trygghetskänsla för allmänheten. Kameraövervakningen ska ses som ett *komplement* till andra brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder. [...] De insatser som bedrivs är personalkrävande i relation till kameraövervakning, men denna typ av insatser ska inte avvecklas i o m ett införande av kameraövervakning (mina kursiveringar, Ansökningshandling 2006: 2). Citat 5

¹¹ För att undvika upprepning hänvisar jag i vissa fall till redan citerad text under avsnittet Problemidentifikation.

'Komplement'. 'Övervakning' får i citat 5 också sin betydelse genom att det relateras till andra åtgärder inom trygghetsarbetet. Det ges statusen 'komplement' till det arbete som redan genomförs. Återigen understryks 'övervakningens' koppling till 'effektivitet'. Citat 4 ovan visar också hur 'övervakning' kopplas till 'samarbete' genom att vara en del av, eller ett 'komplement' till, trygghetsarbetet i staden. Trygghetsarbetet präglas av 'samarbete' mellan olika delar i kommunen och polisen.

'Rörelsefrihet'. I det följande citatet och i citat 3 ovan görs kopplingar mellan 'övervakning' och 'rörelsefrihet' samt 'livskvalitet'. När det skapas säkra platser utan kriminalitet ökar medborgarnas möjlighet att röra sig i staden vilket i sin tur gör att deras liv förbättras. Diskursen ger här uttryck för sitt positiva frihetsresonemang – insatser från kommunen ger dess medborgare möjlighet att handla friare.

De ska kunna röra sig fritt, utan rädsla för att utsättas för brottslighet eller kränkningar (Ansökningshandling 2006: 1). – Citat 6

'Död stad'. Inom trygghetsarbete generellt finns det en tendens bland politiker att spela på rädslan för kriminalitet för att kunna driva genom åtgärder som anses vara nödvändiga (Jfr Robin 2004). Den här typen av resonemang finns implicit i Malmö stads förståelse av trygghet, eftersom kriminalitet ses som orsaken till otryggheten. Groes Kofoed & Juuso finner i sin analys av övervakningsdebatten ett explicit exempel på denna trygghetsförståelse.

En *död stad* är ingen bra stad, en stenöken med gängbildning är ingen bra stad för invånarna, företagen och individen (min kursivering, Informant i Groes Kofoed & Juuso 2006: 25).

Genom att spela på medborgares rädsla för kriminalitet och hota med en svart framtid, är förhoppningen att det ska skapas en opinion för införande av kameraövervakning. Elementet 'död stad', är en hotbild, som skapas av sammankopplingen av elementen 'kriminalitet', 'otrygghet' och minskad 'rörelsefrihet' och anknyts negativt till 'övervakning', som på så vis kan stå för motsatsen; 'levande stad'.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att den enda närvarande diskursen i Ansökningshandlingen är, föga förvånande, den övervakningspositiva (Jfr Groes Kofoed & Juuso 2006 som visade att den övervakningspositiva diskursen dominerade även inom övervakningsdebatten i Malmö stad.). Den bygger på föreställningen om att upplevd trygghet främst skapas genom att det görs svårare för de kriminella att begå brott genom att 'upptäcktsrisken' ökar och att det blir lättare för polisen att 'klara upp' brott genom att de får tillgång till mer och bättre bevismaterial. Det är denna bild som ska få medborgarna att känna en ökad trygghet när de rör sig i områden som de vet är ständigt övervakade.

6 Slutdiskussion – Att mötas under en övervakningskamera

I detta kapitel knyts analysen samman: de både områdenas trygghetsdiskurser abstraheras genom att relateras till trygghetsteoretiseringen; frågeställningen *Vilka diskurser om trygghet använder Malmö stad i skapandet av trygghet?* besvaras. Slutligen sägs något om arbetets applicerbarhet utanför de undersökta fallen.

De två fall av Malmös trygghetsarbete som jag har analyserat har en dominant diskurs var: diskursen med övervakning som nod har jag valt att kalla för övervakningsdiskursen och diskursen som används inom Möten i staden för mötesdiskursen. Inom trygghetsarbetets och brottsbekämpningens diskursiva fält finns det även andra diskurser eller diskursiva föreställningar, som just i stunden inte har något eller väldigt lite inflytande på trygghetsförståelsen – de befinner sig på *det diskursiva fältet*. När det gäller de områden av Malmö stads trygghetsarbete som jag undersökt befinner sig till exempel föreställningar om hur den upplevda tryggheten ska ökas för gruppen kvinnor på det diskursiva fältet. De saknas helt i de dokument jag studerat, viket är anmärkningsvärt eftersom andra projekt i Malmö stad har arbetat med ett tydligt genusperspektiv (se Andersson 2001). Som jag redan nämnt kan både security- och safety-metoden anses vara inkompleta just för att de saknar denna genusaspekt (jfr Listerborn 2004).

Kontrasteringen av diskurserna kommer att göras med utgångspunkt i hur de påverkar individen och gruppen. Till grund för detta ligger trygghetsteoretiseringen i kapitel tre och vi börjar med att se hur diskursernas föreställningar förhåller sig till den individuella friheten.

Övervakningsdiskursen hämtar genom sin problemlidentifikation stöd från *det positiva frihetsbegreppet*. Kriminaliteten, som är orsaken till otryggheten, hindrar medborgare från att röra sig fritt i staden, deras möjlighet att genomföra det de önskar minskar (förutsatt att det de önskar är att röra sig i staden). Genom att övervaka vissa platser i staden, ökar den upplevda tryggheten och invånarna vågar röra sig mer fritt. Som vi sett ser mötesdiskursens problemlidentifikation annorlunda ut. Men även här finns en frigörande tanke; malmöbornas ökade rörlighet i staden ska höja tryggheten. En positiv spiral ska skapas, där ökad trygghet leder till större rörlighet och fler möten. På det viset blir Möten i staden också ett projekt som ökar den positiva friheten. På samma vis kan andra åtgärder som höjer den upplevda tryggheten motiveras ur ett positivt frihetsperspektiv.

Diskursernas föreställningar av trygghetsarbete innebär dock inskränkningar av den negativa friheten. Metoderna, som de föreställer sig ska öka tryggheten, innebär att kommunen styr hur dess invånare ska använda staden. Mötesdiskursens lösning är att motverka funktionsseparerad planering och istället placera funktioner strategiskt i staden – exempelvis ”moské i Västra hamnen” (Dialog pm

2006: 18) – för att uppmuntra eller i vissa fall *tvinga* människor att röra sig. Ur ett individuellt frihetsperspektiv ses emellertid övervakningsdiskursens inskränkning av friheten som mer allvarlig. I vilken grad den inskränker den negativa friheten beror på hur övervakningen kommer att användas. Den har nämligen potential att kunna användas i förtryckande syfte genom att hindra aktiviteter som är lagliga, men som uppfattas som oordning och därmed inte lämpliga. Den vanliga bilden av risken med övervakning brukar också illustreras med begreppet ”storebrorsamhället” och då åsyftas i regel att övervakning skulle kunna innebära en inskränkning av politiska friheter som till exempel yttrandefriheten. Övervakningen kan således orsaka utestängning av människor och vissa handlingar ur det offentliga rummet.

Övervakningens påverkan på den negativa friheten är också beroende av dess effektivitet. Att övervakningen är effektiv är ett centralt element i diskursen. Kamerorna är tänkta att fungera precis som Foucaults beskrivning av Panoptikon. Den övervakade känner sig övervakad hela tiden eftersom det inte går att avgöra när tv-bilden bevakas. Den osäkerheten gör den effektiv och resurssnål. Jag skulle dock vilja hävda att övervakningen bygger på en dubbel osäkerhet. Först och främst den nyss nämnda osäkerheten om när övervakningen sker, men också osäkerheten kring hur informationen som förmedlas används. Kommer lagliga uttryck som demonstrationer att bevakas och hindras? Kommer uttryck i gråzonen mellan olagligt och lagligt, det vill säga oordentligt beteende, hindras? Kommer till exempel personer som är hemlösa och har hittat en sovplats i en port att föras bort när de upptäcks av kamerorna (Jfr Waldron 2006)? På samma sätt som osäkerheten om när övervakningen sker leder till känslan av att övervakas hela tiden kan osäkerheten om hur informationen används leda till att ”gråzonsaktiviteter” blir förbjudna. Men även om den totala övervakningen är tekniskt möjlig är det emellertid svårt att se en stad med total övervakning genomförd. Betydligt enklare, och effektivare, skulle det vara att låta övervakningen komma underifrån, genom att låta medborgarna sinsemellan bevaka varandra.

Inom både övervakningsdiskursen och mötesdiskursen ses trygghetsarbete som ett samarbete mellan de traditionella brottsbekämpande aktörerna polisen och åklagarmyndigheten och andra aktörer inom kommunen. I mötesdiskursen utvidgas detta samarbete till att också innefatta den enskilda medborgaren. Vi har också sett att denna föreställning delas av de offentliga utredningarna. Här finns emellertid en ganska avgörande skillnad. Alla projekt utom Möten i staden är projekt som bygger på föreställningar om trygghet som skapas genom security-metoder. Möten i staden använder sig av många föreställningar från safety-metoden, där staden ska göras levande och olikheter uppmuntras. De enskilda medborgarnas deltagande sker därför på olika sätt. I mötesdiskursen ses medborgarnas trygghetsskapande som passivt, omedvetet eller åtminstone indirekt, de medverkar genom att de är ’engagerade’ och rör sig på gatorna. I övervakningsdiskursen och framförallt i de statliga utredningarna är medborgarnas medverkan mer aktiv, de formerar sig i organisationer och de är aktiva ”extra ögon” på gatan för att öka *den sociala kontrollen*.

Som vi såg i analysen av mötesdiskursen är ett av de viktigaste elementen som kopplas till ’möten’ att ’se’. Precis som inom safety-metoden skapas tryggheten

genom en balansgång mellan den urbana 'anonymiteten' och förmågan att 'se' andra människor. Att 'se' andra människor behöver inte bara uppfattas som ett verktyg för att förstå det avvikande utan också som ett sätt att uppmärksamma om medmänniskor råkar illa ut. Jane Jacobs benämner detta "urban reflex" och "ögon på gatan". Carina Listerborn skriver att viljan att involvera fler och fler människor i trygghetsarbetet, på detta omedvetna sätt, kan tolkas som att det tidigare trygghetsarbetet misslyckats. Att den sociala kontrollen ska integreras i alla människors sätt att tänka, en slags socialisering, skulle vara det ultimata sättet att övervaka alla, hela tiden, à la Foucault (Jfr Listerborn 2004: 77). Genom att lyfta fram den övervakande effekten även i den diskurs där den vid första anblick inte var närvarande förstår vi att det även här kan finnas en liknande inskränkning av det negativa frihetsbegreppet som i övervakningsdiskursen. På detta vis avslöjas trygghetsarbetets maktaspekt. Att skapa trygghet i staden är ett försök att disciplinera den; att styra den genom att planera den och i förlängningen styra hur invånarna bör använda den. Disciplineringen av staden är därför även en disciplinering av dess invånare. Inom diskurserna om trygghet blir föreställningar om vad trygghet är och hur det uppnås sann kunskap. Makten i trygghetsarbetet ligger i hur denna kunskap formuleras. Malmö stad ska dock inte ses som den aktör som skapar makt eller utövar makt. Kommunen ska istället förstås som en av flera aktörer som agerar inom trygghetens maktområde och använder sig av redan existerande föreställningar förknippade med trygghet (Jfr Alvesson & Skjöldberg 1994: 303). Jag återkommer till detta resonemang avslutningsvis för att se hur *disciplineringen* i form av *social kontroll* kan utvecklas ytterligare.

Inom båda diskurserna finns ytterligare kopplingar till *safetymetoden*. Jane Jacobs urbana ideal är ytterst lockande: blandad bebyggelse och blandade funktioner ger en levande stad, många människor på gatorna och naturlig trygghet. *Mötesdiskursen* arbetar i stor utsträckning enligt den metoden. Tanken är att medborgarnas ökade rörelse i staden ska ge ökad förståelse för det okända och ökad trygghet genom (anonym) närvaro (jfr "ögon på gatan"). I *övervakningsdiskursen* finns det en vilja att förknippa trygghetsarbetet med safetymetodens stadsideal, vilket bland annat görs genom att hota med att en utebliven kameraövervakning leder till motsatsen – en 'död stad'. Det är tydligt att safetymetodens sätt att skapa trygghet anses ha positiva associationer, som även övervakningsdiskursen vill bli förknippad med. Samtidigt ses securitymetoden som mer effektiv och att genomföra sådana åtgärder sänder ut signalen till malmöborna att kommunen är handlingskraftig och att den upplevda tryggheten kan förväntas öka omedelbart.

Den kollektiva friheten är inte lika starkt förknippad med statens minskade kontroll som den individuella. I samhället finns det många områden som behöver regleras, vanligen av staten, för att kollektivet som helhet ska få ökad frihet. Så som Paul Spicker uppfattar den kollektiva friheten kan den motivera åtgärder som minskar skillnader i möjligheten att handla och utjämnar maktförhållandena i samhället (Spicker 2006: 34). I diskurserna är denna typ av argument svåra att finna. Främst övervakningsdiskursen, men till viss del även mötesdiskursen, kan kritiserar ur detta frihetsperspektiv för att de inte tar hänsyn till vissa gruppers specifika förhållande till trygghet. Genusaspekten har redan diskuterats inledningsvis och till det kan även läggas förståelsen för grupper som drabbas av vissa

trygghetsskapande åtgärder, exempelvis hemlösa, invandrare eller ungdomar. Mötesdiskursen innehåller dock föreställningen att till exempel ungdomar och invandrare, som i mångas ögon är 'den andre', skapar otrygghet eller rädsla. Men istället för att arbeta för att avlägsna otrygghetsobjektet (vilket ofta är metoden för att lösa problemet med att hemlösa skapar otrygghet) ses lösningen inom Mötesdiskursen som att nyansera bilden av det som anses skapa otrygghet. Resultatet är att de otrygga förhoppningsvis känner sig tryggare utan att det drabbat 'den andre'.

Kommunitarismens syn på frihet är också kollektiv. Detta kompletteras med ett normativt samhällsideal, som får en del följder för relationen mellan frihet och trygghet. Etzionis kommunitarism skulle vara kritisk mot båda diskursernas syn på hur trygghet skapas, eftersom de innehåller ett stort inslag av statliga åtgärder. Om åtgärderna istället genomfördes av någon av de kommunitära institutionerna (genom familj, skola och samhälle) skulle det inte innebära någon frihetsinskränkning. I ett sådant samhälle försvinner motsättningen mellan trygghet och frihet till stor del. Trygghet ses som en ett viktigt värde, antagligen en dygd, i Malmö. Det prioriteras högre än andra värden som exempelvis integritet (i meningen att inte bli övervakad (jfr Groes Kofoed & Juuso 2006)). Ur ett kommunitärt perspektiv är detta helt förståeligt. Att trygghet ska prioriteras över andra värden kan ses som ett resultat av vad medlemmarna i samhället Malmö kommit överens om. Diskurserna innehåller föreställningar, inte bara om att trygghet är en dygd, utan även hur den ska skapas. Det vill säga hur den trygga och goda staden ska åstadkommas, en stad som präglas av "Mångfald, Möten, Möjligheter". Emellertid är Malmö en ganska stor enhet för en kommunitär gemenskap eller ett kommunitärt samhälle. Mer lämpligt skulle det vara om Malmö bestod av mindre naturliga enheter. Att designa staden så att det skapas mindre enheter, minisamhällen, som är lätta att övervaka och skapar en gemenskap som ökar den sociala kontrollen och den sociala tryggheten, framstår som mer attraktivt än att låta tryggheten skapas av anonymitet, för en kommunitarist.

Att motarbeta funktionsseparerade platser, som är mötesdiskursens metod för att skapa mötesplatser, får också som följd att det skapas små minisamhällen där många funktioner finns i närheten av varandra och av områdets boende. Målet är också att alla områden ska kunna attrahera och locka människor från övriga områden i staden, tack vare att de innehåller något unikt eller har en unik kombination av funktioner. Om det senare målet inte realiserar, kan diskursens metod ge upphov till en minskad rörlighet eftersom invånarnas vardagliga behov i större utsträckning kan täckas i deras bostads omedelbara närhet. I dessa små minisamhällen, som då kan tänkas skapas, kan det, med en kommunitär förståelse, lättare nås enighet kring vilka värden som bör prioriteras (jfr Lidskog 2006). Det är också rimligt att tänka sig att ju starkare kollektivets identitet är desto lättare är det för den *sociala kontrollen* att kunna internaliseras hos varje medborgare. Steget är då inte långt från mötesdiskursens "ögon på gatan" och trygghetsutredningens "ett extra öga". Detta resonemang är hårddraget, men tanken är att visa att Möten i staden kan ses som den diskurs vars föreställningar lägger grunden för det effektivaste bevakningssamhället. Där ersätts *övervakningen* av bevakning underifrån – Lillebror kommer till sta'n. Att kombinera över och

”undervakning”, vilket verkar vara vägen framåt för Malmö stad, utgör således grunden för en mycket effektiv *social kontroll*.

Slutligen vill jag säga något om hur applicerbart uppsatsens resultat är på trygghetsarbete i andra städer. *Vilken roll spelar offentliga trygghetskapande institutioner i skapandet av upplevd trygghet?* Med den metod och det material jag använt är inte målet att finna generella mönster som enkelt kan appliceras på andra fall. Emellertid, är det rimligt att tänka sig att förståelsen för vad trygghet är och hur det skapas i Malmö är mycket likt i andra städer, framförallt i Sverige men även i städer världen över. Förståelsen att kameraövervakning är en effektiv trygghetskapare, ökar på många platser. Som alltid när något blir populärt väcks motidéer, så också i Malmö, även om, vilket jag tycker mig ha visat, projektet Möten i staden inte skiljer sig markant ifrån kameraövervakningen när det gäller hur dess trygghetsföreställning påverkar friheten. Det vore emellertid intressant att fortsätta forskningen för att finna fler alternativa trygghetskapande metoder, som utgör alternativ till projekt där trygghet skapas eller inte skapas på bekostnaden av vissa gruppers frihet.

Referenser

- Alvesson, Mats & Skjöldberg, Kaj (2004) *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, Birgitta (2001) *Rädslans rum - trygghetens rum – ett forskningsobjekt om kvinnors vistelse i trafikrummet*. VINNOVA Rapport VR 2001:32
- Ansökningshandling 2006-09-07 Gatukontoret, Malmö stad (Finns på www.malmo.se/download/18.227a7d3f10de5ceb37680003374/Ans%C3%B6kningshandling.pdf, 2007-05-16)
- van den Berg, Leo, Pol, Peter, Mingardo, Giuliano & Speller, Carolein (2006) *The safe city*. Aldershot: Ashgate.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005) *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.
- Berlin, Isaiah "Two concepts of liberty" i Goodin, Robert & Pettit, Phillip (2006) *Contemporary political philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Carlsson, Fredrik (2004) *Byfornyelse, för hvem? En studie av displacement på Vesterbro*. Uppsats. Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi Lunds universitet.
- Carlsson, Fredrik (2005) *Tryggare kan ingen vara... ..om exkludering av hemlösa i det offentliga rummet* Kandidatuppsats. Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi. Lunds universitet.
- Clark, Eric (2003) "Grounding Metaphors of the Multicultural City – Taking Out the 'Trash' in Copenhagen" i Clark, Eric & Petersson, Bo (red) *Identity dynamics and the construction of boundaries*. Lund: Nordic Academic Press.
- Dethorey, Sabina (red.) (2006) *Mötas i Malmö* Malmö: Malmö Stadsbyggnadskontor i samarbete med Gidlund.
- Dialog – pm 2006: 1 *Möten i staden* Malmö stadsbyggnadskontor. (Finns på www.malmo.se/download/18.293ce0691104a399cfe80008661/-M%C3%B6ten+i+Staden.pdf) 2007-05-01
- Ds 1996: 59 *Allas vårt ansvar*. Justitiedepartementet. (Finns på www.sweden.gov.se/content/1/c4/28/05/6f7f8a41.pdf 2007-05-16)
- Etzioni, Amitai (2006) "Communitarianism." pp 81-83 I The Cambridge Dictionary of Sociology. Bryan S. Turner (ed.) Cambridge University Press 2006. (Finns på www.gwu.edu/~ccps/etzioni/documents/A359.pdf 2007-04-26)
- Franzen, Mats (1982) "Gatans disciplinering" i *Häftan för kritiska studier*. Vol. 15, Nr. 5
- Foucault, Michael (1998) *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.
- Groes Kofoed, Jacob & Juuso, Daniel (2006) *Storebror' kommer till stan?* Kandidatuppsats Statsvetenskapliga Institutionen, Lunds Universitet. (Finns på <http://theses.lub.lu.se/archive/2006/05/19/1148046075-2039-259/c-uppsats.pdf>, 2007-04-26)

- Lidskog, Rolf (2006) *Staden, våldet och tryggheten*. Göteborg: Daidalos
- Listerborn, Carina (2004) "Safe city. Discourses on women's fear in safer cities programmes" i Cortesi, Gisella, Cristaldi, Flavia, Droogleever Fortuijn, Joos (eds) (200?) *Gendered cities: identities, activities, networks* Rom: Societa Geografica Italiana. The Home of Geography Publication Series
- Lund Hansen, Anders (2003) "Urban space wars in 'Wonderful' Copenhagen: Uneven development in the age of vagabond capitalism" I Clark, Eric & Petersson, Bo (red) *Identity dynamics and the construction of boundaries*. Lund: Nordic Academic Press.
- Mulhall, Stephen & Swift, Adam (1992) *Liberals & Communitarians* Oxford: Blackwell.
- Nationalencyklopedin (2007) www.ne.se, Sökorden: "trygghet", "trygg" och "säkerhet".
- Olsson, Ulf (1997) *Folkhälsa som pedagogiskt projekt*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Rawls, John, Walzer, Michael & Sen, Amartya (1989) *Idéer om rättvisa*. Stockholm: Tidens förlag.
- Robin, Corey (2004) *Fear – The history of a political idea*. New York: Oxford University Press.
- Sahlin, Ingrid (2001) "Nolltoleransens stadsbild" I Pacheco, José F. (red.) *Stadskultur*. Lund: Sociol. inst., Univ.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (2004a) "Positive and negative liberty" (Finns på <http://plato.stanford.edu/entries/liberty-positive-negative>, 2007-05-16)
- Stanford Encyclopedia of Philosophy (2004b) "Communitarianism" (Finns på <http://plato.stanford.edu/entries/communitarianism/index.html> 2007-05-16)
- SOU 1995: 146 *Trygghet mot brott: rollfördelning och samverkan*. Slutbetänkande av Trygghetsutredningen. Stockholm: Liber Förlag.
- SOU 1994: 122 *Trygghet mot brott i lokalsamhället: kartläggning, principiella synpunkter och förslag*. Delbetänkande av Trygghetsutredningen. Stockholm: Liber Förlag.
- SOU 2002: 110 *Allmän kameraövervakning*. Betänkande av Kameraövervakningsutredningen. Justitiedepartementet. (Finns på www.regeringen.se/sb/d/108/a/437, 2007-05-16)
- Spicker, Paul (2006) *Liberty, Equality, Fraternity*. Bristol: Policy Press
- Taylor, Charles "Whats wrong with negative liberty" i Goodin, Robert & Pettit, Phillip (2006) *Contemporary political philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Walzer, Michael "Complex Equality" i Goodin, Robert & Pettit, Phillip (2006) *Contemporary political philosophy*. Oxford: Blackwell.
- Waldron, Jeremy "Homelessness and the issue of freedom" i Goodin, Robert & Pettit, Phillip (2006) *Contemporary political philosophy* Oxford: Blackwell.

Malmö stads hemsida – www.malmo.se

<http://www.malmo.se/bostadbygge/utställningarstadsmiljoarrangemangarkitektur>

- /utställningar/mellanrum/motasimalmo/omtemamotenistaden.4.2842ea510c0ad90e3880007886.html, 2007-05-01
- 2<http://www.malmo.se/bostadbygge/utställningarstadsmiljoarrangemangarkitektur/utställningar/mellanrum/motenistaden.4.287efce610bf691b7f38000850.html>, 2007-05-01
- 3<http://www.malmo.se/trygghetsakerhet.4.33aee30d103b8f159168000110271.html>, 2007-05-01
- 4<http://www.malmo.se/trygghetsakerhet/brottsforebyggandearbete.4.33aee30d103b8f159168000110295.html>
- 5<http://www.malmo.se/vfa>, 2007-05-01
- 6<http://www.malmo.se/bostadbygge/utställningarstadsmiljoarrangemangarkitektur/utställningar/mellanrum/motasimalmo/omtemamotenistaden.4.2842ea510c0ad90e3880007886.html>, 2007-05-01
- 7<http://www.malmo.se/download/18.293ce0691104a399cfe80008661/M%C3%B6ten+i+Staden.pdf>, 2007-05-01
- 8<http://www.malmo.se/bostadbygge/utställningarstadsmiljoarrangemangarkitektur/utställningar/mellanrum.4.58201fac10b804dc19580007409.html>, 2007-05-01
- 9<http://www.malmo.se/arkiv/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv/5.1dacb2b108dcf936dd800038.html>

Tidningsartiklar

- Sydsvenska Dagbladet 30 juni, 2001 ”Kameror över torget” <http://sydsvenskan.se/opinion/huvudledare/article7097.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 28 juni, 2001 ”Tre kameror vakar över Möllevångstorget” <http://sydsvenskan.se/malmo/article6987.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 27 juni, 2001 ”Idag monteras kamerorna på Möllevången” <http://sydsvenskan.se/malmo/article7042.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 14 november, 2000 ”Klart för övervakning på Möllevångstorget” <http://sydsvenskan.se/malmo/article958.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 21 november, 2003 ”Reepalu vill övervaka city” <http://sydsvenskan.se/malmo/article53701.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 8 juni, 2006 ”Övervakning av Ilmars stråk på gång” <http://sydsvenskan.se/malmo/article164087.ece>, 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 23 januari, 2007 ”Klartecken till kameraövervakning” <http://sydsvenskan.se/malmo/article212274.ece> (Innehåller karta över ”Stråket”), 2007-05-01
- Sydsvenska Dagbladet 24 januari, 2007 ”JK överklagar kamerabevakning” <http://sydsvenskan.se/malmo/article212363.ece>, 2007-05-01

Samtal

- E- postkorrespondens med Gunilla Kronvall, Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad
2007-04-17

Bilaga 1

Frågor till Gunilla Kronvall, Stadsbyggnadskontoret, Malmö Stad, initiativtagare till projektet Möten i staden.

- Vilka beslutade om att projektet "Möten i staden" skulle startas?
 - Hur fördes diskussionen innan projektet startades?
 - Går det att få tryckt information, i form av beslut, om kringe detta?
 - Vad uppfattar du som främsta anledningen till att "Möten i staden" genomförs?

- I dagsläget, ingår det fler delprojekt i "Möten i staden" än boken Mötas i Malmö och utställningen Mellanrum?

- Vilken är synen på projektet efter ett års arbete? Anses projektet som lyckat eller som något naivt och utopiskt?
 - Din syn?
 - Malmö stads politikers?
 - Tjänstemännens?